

PRESS RELEASE

UNITED NATIONS INFORMATION CENTRE

23 lutego 1999

ROCZNY RAPORT INCB
Informacja dodatkowa nr 1

Międzynarodowe prawne instrumenty kontroli nad środkami odurzającymi

Od czasu pierwszej specjalistycznej konferencji w Szanghaju w 1909 roku problem kontroli nad środkami odurzającymi jest stale w centrum zainteresowania społeczności międzynarodowej. System międzynarodowej kontroli powstawał etapami. Pierwszym krokiem było przyjęcie Międzynarodowej Konwencji Na Temat Opium w 1912 roku. W 1920 roku patronat nad międzynarodowymi działaniami przejęła Liga Narodów. Od 1946 roku inicjatorem tych działań jest Organizacja Narodów Zjednoczonych.

Zbiór międzynarodowych układów ratyfikowanych przez państwa członkowskie ONZ zobowiązuje rządy do sprawowania kontroli nad produkcją i dystrybucją narkotyków i substancji psychotropowych, do walki z ich nadużywaniem i nielegalnym obrotem, do stworzenia niezbędnych struktur administracyjnych oraz do składania międzynarodowym instytucjom sprawozdań ze swoich działań.

Zbiór międzynarodowych instrumentów prawnych obejmuje takie dokumenty jak :

– **Ujednolicona Konwencja Na Temat Środków Odurzających**, przyjęta przez rządy na specjalnej konferencji w 1961 roku. Konwencja, która weszła w życie 3 lata później, zastąpiła wszystkie międzynarodowe porozumienia dotyczące opiatów, konopi indyjskich i kokainy, zawarte przed II Wojną Światową. Na mocy tej konwencji, kontroli podlega obecnie ponad 116 środków odurzających, w tym opium i jego pochodne oraz środki syntetyczne, takie jak metadon czy petydyna. Do 1 stycznia 1999 roku konwencję ratyfikowało 166 państw.

– **Konwencja Na Temat Substancji Psychotropowych**, przyjęta w 1971 roku. Konwencja, która weszła w życie w 1976 roku, miała na celu objęcie kontrolą substancje pominięte w dotychczasowych porozumieniach międzynarodowych, a więc środki halucynogenne, środki amfetaminopochodne, barbiturany, środki nasenne nie zawierające barbituranów oraz środki uspokajające. Lista substancji podlegających kontroli na mocy tej konwencji zawiera prawie 105 pozycji, z których większość to składniki farmaceutyków oddziałujących na centralny układ nerwowy. Konwencja stwierdza, że substancje uznane za szczególnie niebezpieczne, takie jak LSD, powinny podlegać jeszcze ostrzejszej kontroli niż środki odurzające. Z kolei substancje mające szerokie, uzasadnione zastosowanie w medycynie powinny podlegać łagodniejszej kontroli, która, nie ograniczając ich wykorzystywania do celów leczniczych, pozwoli zapobiec nielegalnemu wykorzystywaniu tych substancji. Do 1 stycznia 1999 roku konwencję ratyfikowało 159 państw.

– **Protokół z Poprawkami do Ujednoliconej Konwencji** z 1972 roku. Ten pomocniczy instrument prawny, obowiązujący od 1975 roku, zwraca uwagę na konieczność leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od narkotyków. Do 1 stycznia 1999 roku dokument ratyfikowały 153 państwa.

– **Konwencja ONZ Na Temat Zwalczania Nielegalnego Handlu Środkami Odurzającymi i Substancjami Psychotropowymi**, uchwalona w 1988 roku. Konwencja, która weszła w życie 2 lata później, miała na celu stworzenie barier dla prania brudnych pieniędzy pochodzących z nielegalnego handlu oraz stworzenie podstaw prawnych dla międzynarodowej współpracy w zakresie ścigania przestępstw w tej dziedzinie.

Dla systemu międzynarodowej kontroli istotne znaczenie mają postanowienia Konwencji dotyczące identyfikacji, blokady i konfiskaty pieniędzy i dóbr pochodzących z handlu narkotykami. mocy tej konwencji sądy mają prawo żądać udostępnienia dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych lub je zarekwirować. W takich przypadkach nie obowiązują przepisy o tajemnicy bankowej.

Konwencja ma służyć temu, aby położyć kres bezkarności handlarzy narkotyków. W tym celu zawarto w niej postanowienia dotyczące ekstradycji osób podejrzanych o nielegalny handel oraz klauzule o wzajemnej pomocy prawnej pomiędzy państwami w śledztwie w sprawach związanych z handlem narkotykami, kontrolowanych dostawach i przekazywaniu dowodów w sprawach karnych. Sygnatariusze Konwencji zobowiązali się również do wyeliminowania lub ograniczenia nielegalnego popytu, do monitorowania obrotu tzw. prekursorami i podstawowymi substancjami chemicznymi używanymi do nielegalnej produkcji środków odurzających i substancji psychotropowych oraz do zapewnienia, że legalne środki transportu nie będą wykorzystywane do przewożenia niedozwolonych substancji. Konwencja wzywa także do stworzenia warunków uniemożliwiających wykorzystywanie stref wolnego handlu i portów, międzynarodowej spedycji i poczty do nielegalnego handlu narkotykami.

W dniu 1 stycznia 1999 roku sygnatariuszami tej Konwencji było 148 państw i Unia Europejska.

Głównym celem wszystkich wymienionych powyżej instrumentów jest ograniczenie podaży i popytu na środki odurzające i substancje psychotropowe do celów związanych z nauką i medycyną.

Restrykcje postulowane przez wspomniane powyżej trzy konwencje różnią się pod względem ostrości w zależności od grupy środków farmaceutycznych lub chemicznych. I tak, do każdej konwencji załączono wykaz tych środków podzielonych na kategorie w zależności od właściwości uzależniających, wartości leczniczych i ryzyka nadużywania. Dodatkowo, w przypadku środków chemicznych wzięto pod uwagę wpływ restrykcji na legalny obrót oraz ich dostępność dla nielegalnych celów.

Komisja ds. Środków Odurzających, będąca pomocniczym organem Rady Społeczno-Gospodarczej ONZ, jest uprawniona do określenia czy nowy środek powinien znaleźć się w którymkolwiek wykazie. Ponadto, Komisja może przenieść dany środek z jednego wykazu do drugiego lub usunąć go z listy. Decyzje tego typu mogą być jednak podejmowane dopiero po uwzględnieniu stosownych ustaleń i zaleceń WHO – w przypadku farmaceutyków – i INCB – w przypadku środków chemicznych.

Powołana w 1968 roku przez Jedyną Konwencję, **Międzynarodowa Rada Kontroli Środków Odurzających (INCB)** jest niezależnym, quasi-sądowniczym organem kontrolującym realizację postanowień konwencji ONZ. Działalność INCB, która zastąpiła dotychczasowe międzynarodowe organy traktatowe, koncentruje w dwóch szerokich obszarach:

– W odniesieniu do legalnej produkcji i handlu środkami farmaceutycznymi, Rada stara się zapewnić ich odpowiednią podaż dla celów medycznych i naukowych i zapobiec ewentualnym „przeciekom” tych środków do nielegalnego handlu. W tym celu, Rada posługuje się tzw. systemem szacunków (dla środków odurzających) i dobrowolnym systemem ocen (dla substancji psychotropowych) i monitoruje uprawy, produkcję i obrót tymi środkami poprzez statystyczne informacje zwrotne. Rada monitoruje również kontrolę rządów nad substancjami używanymi do nielegalnej produkcji i pomaga im zapobiec przedostaniu się tych środków chemicznych do nielegalnego obrotu.

– Rada rozpoznaje niedociągnięcia w funkcjonowaniu krajowych i międzynarodowych systemów kontroli i pomaga je usunąć. W przypadku wykrycia nowych substancji wykorzystywanych do nielegalnej produkcji, Rada ma obowiązek dokonać ich analizy pod kątem ewentualnego wciągnięcia na listę środków pod kontrolą. W przypadku, gdy rządy nie wywiązują się z traktatowych zobowiązań, Rada wzywa je do podjęcia stosownych kroków naprawczych i może poinformować o naruszeniu postanowień traktatu państwa-strony, Komisję oraz Radę.

Na mocy Konwencji z 1988 roku, Rada monitoruje międzynarodowy handel 22 substancjami wyszczególnionymi w dwóch tabelach. W ten sposób Rada stara się zapobiec

używaniu tych substancji do nielegalnej produkcji środków odurzających i substancji psychotropowych. Państwa, będące sygnatariuszami Konwencji, zobowiązały się do kontroli nad produkcją i dystrybucją tych substancji na swoim terytorium poprzez koncesjonowanie, ułatwianie przekazywania informacji o podejrzanych transakcjach i właściwe oznakowanie dostaw importowych i eksportowych. Zobowiązania sygnatariuszy obejmują również przekazywanie odpowiednich informacji innym państwom oraz rekwirowanie wszelkich substancji, które przedostały się do nielegalnego obrotu. Konwencja określa także procedurę uzupełniania list o kolejne substancje stosowane w nielegalnej produkcji narkotyków.